

Haridus kõigile. Mitmekülgised võimalused hariduse omandamiseks kõigile.

Position Paper

Seisukohavõtt kaasava hariduse omandamisest

*“Kaasavad koolid peavad märkama ja arvestama kõikide õpilaste erinevate vajadustega ning leidma erinevaid võimalusi ja tasandeid erivajadustega õpilaste õpetamiseks. Kindlustama kvaliteetse hariduse omandamise erinevate õppekavade alusel, kõikides õppimisvormides, erinevates koolides ja metoodikates ning kõigis piirkondades.
“ (UNESCO-Salamanca avaldus)*

Õppimine on elu aluseks. Me õpime ja areneme esimestest elupäevadest alates. Kool on võti ellu, pakkudes organiseeritud õpet, erinevaid õppimisvõimalusi ja toetust, vastavalt õpilase vajadustele. Hea hariduse saamine peab olema kättesaadav kõigile lastele, nii vaimupuudega kui vaimupuudeta, võimaldades valikuid ja vastu tulles erinevatele vajadustele. ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Kaitse Konventsioon ja Laste Õiguste Kaitse Konventsioon kinnitab kooli ja hariduse olulist rolli lapse intellektuaalse ja sotsiaalse arengu seisukohalt. Kool ja ümbritsev keskkond loob lapsele ja noorele võimaluse õppida osalema ühiskonnas suheldes oma ealistega. Mitmekülgseks arenguks oluline on õppimine läbi suhtlemise, kogemuste ja muidugi ka lõbusalt aja veetmise oma sõprade seltskonnas. Seepärast on kaasav haridus esmatähtis kõigile lastele ka vaimupuudega lastele. Kaasava hariduse rakendamine omab suurt rolli kaasava ühiskonna tekkimisel.

Õigus haridusele on tunnustatud üheks põhiliseks inimõiguseks ning seda õigust on rõhutatud ka ÜRO Puudega Inimeste Õiguste konventsioonis. Artikkel 24 kirjeldab kaasavat haridust kui esimest kaalutavat võimalust puudega lapsele hariduse omandamiseks. Artikkel rõhutab puudega lapse õigust haridusele ning kinnitab eesmärgi täieliku kaasamise saavutamiseks tavakooli süsteemis. Riigid peavad looma võimalused tava koolides puudega lastele hariduse andmise võimaldamiseks.

Artikkel 24 määrab ka vajaduse kaasavaks hariduse rakendamiseks kõigil tasanditel. See kindlustaks kaasamise ka neile puudega inimestele, kes ei ole lapsepõlves piisavalt haridust saanud, et jätkata õpinguid võrdsel tasandil teistega. Antud artikkel sätestab nõude kindlustada puudega lastele hea kvaliteediga algharidus ning võrdsed võimalused hariduse kättesaadavusele, võimaluse vajadusel saada individuaalset tuge ja toetavaid teenuseid.

Kaasava Hariduse eesmärk on kindlustada puuetega lastele hariduse saamise võimalus tavakoolides, võimaldades neile toetavaid teenuseid toimetulekuks õpingutega tavakoolis.

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or
29 Chaussée d'Ixelles #393/32
B-1050 Bruxelles
Tel.: +32-2-502.28.15
Fax.: +32-2-502.80.10
secretariat@inclusion-europe.org
www.inclusion-europe.org

Puudega lastele on sotsiaalne kaasatus, mida võimaldab õppimine tavakoolis, isegi olulisem kui lastele. Puudulik või mitte kaasav haridus tõstab oluliselt vaesuse ja tõrjutuse seisundisse sattumise riski.

Käesolev Seisukohavõtt kirjeldab Inclusion Europe liikmesorganisatsioonide töökspidamisi. Inclusion Europe usub, et vaimupuudega inimeste ligipääs haridusele, kvaliteetse ja kaasava hariduse saamise võimalikkus, on äärmiselt oluline.

Eesmärgid

Vaimupuudega lastele ja noortele on olulised täpselt samad arengud nagu kõigile teistele lastele ja noortele. All on loetletud hariduse omandamiseks vajalikud tegurid:

- **Kodu lähedal:** kodu lähedal asuv kool hoiab kokku energiat, kulusid transpordile ja raha. Kodu lähedal hariduse omandamine tõstab oluliselt võimalusi toetava võrgustiku tekkeks kogukonnas. Lapsel tekkib sõpruskond kellega suhelda ka väljaspool kooli.
- **Omade keskel kasvamine:** Kõikide laste jaoks on oluline kasvada oma perekonna juures, koos oma perega. Perekonnas kasvades omandatakse ühiskonnas toimivad käitumis mudelid. Perekonnas kasvamine loob aluse sotsiaalse võrgustiku tekkeks.
- **Turvalisus:** vaimupuudega lapsed ja noored on tihti haavatavamad kui teised inimesed. Seetõttu on turvaline keskkond kasvamiseks ja õppimiseks neile äärmiselt oluline
- **Võimetekohane ja kohandatud haridus:** vaimupuudega lastele ja noortele on enamasti vajalik koostada individuaalne õppekava, mis vastab nende erivajadustele hariduse omandamisel. Erilist lähenemist võib vajada õppimise kiirus, õppeainete valik, sisu, sisutihedus, arvestama peab õppija elukeskkonnaga võimaldamaks puudega inimesel elada oma perekonna juures ja samas rütmis.
- **Valiku võimalus lastele ja noortele:** vaimse puudega õpilastel on õigus päeva kohasele informatsioonile, et nad saaksid valida, nagu nende eakaaslased: näiteks aineid mida nad tahavad õppida.
- **Valiku võimalus vanematele:** vanematel peaks olema võimalus valida tavalise kooli või eri klasside vahel, mis on tavakooli juures. Neil on vaja adekvaatseid ja kontrollitavaid seaduslike õigusi.
- **Elukestev õpe:** tänapäeva ühiskonnas on igaühel vaja elukestvat õpet. Vaimse puudega inimestel on seda veelgi enam vaja, et nad saaksid säilitada õpitut ja õppida uusi oskusi.

Eesmärgid koolidele

Koolid ja nende töötajad peaksid tundma kohustust korraldamaks koolielu selliseks, et tagada vaimse puudega laste, noorte ja nende vanemate vajadused.

- **Füüsilised küljed:** vaimupuudega lastel ja noortel võib olla ka erinevaid liitpuudeid, näiteks füüsiline puue. Kooli hooned peaksid olema rajatud nii, et ka ratastooliga või teiste liikumis abivahendidega lastel ja noortel oleks võimalik seal ringi liikuda
- **Tehnilised abivahendid:** erivajadust saab tihti vähem või rohkem kompenseerida tehniliste abivahenditega. Koolid peaksid kindlustama, et vajalikud abivahendid oleksid kättesaadavad.
- **Sotsiaalne toetus:** koolid ei ole ainult õppimiseks, vaid ka koht, kus saada uusi tutvavaid, sõpru. Koolid peaksid soodustama atmosfääri kus lastel ja noortel oleks hea sõpradega kokku saada ja leida uusi tutvavaid, luua suhteid.
- **Teadmised ja meetodid:** koolidel on vastutus ja kohustus pakkuda vajalikke teadmisi vajadusel kasutades erinevaid meetodeid, mida on vaja puudega laste ja noorte puhul. Individuaalne õppekava peaks lähtuma vajadustest, mitte vahenditest.
- **Laste ja noorte toetamine:** Koolidel on kohustus pakkuda arusaadavat informatsiooni kõikidele õpilastele. Koolid peaksid soodustama vaimupuudega õpilaste osavõttu

igapäevasest koolielust.

- **Valmidus:** Koolid peaksid pidevalt tähelepanu pöörama töötajate oskustele ja soovile õpetada ning toetada puudega lapsi ja noori. Õpetajaid peaks toetama ja koolitama võimaldamaks neil õpetada lapsi ja noori kellel on erivajadused.
- **Ootustega toimetulek:** koolid peaksid olema realistlikud ja otsekohesed hindamaks oma võimalusi vaimupuudega lapsele hariduse andmisel. Nad peaksid kirjalikult kinnitada õppekava, kirjeldama mida tehakse ja kuidas tulemusi hinnatakse.
- **Hooldus, eripedagoogiline ja meditsiiniline abi:** paljudel Euroopa koolidel on kohustus korraldada spetsiifilist hooldust, eripedagoogilist ja meditsiinilist toetust, mida nende koolis õppivad puudega lapsed vajavad. Seda ka nõudes ainult mõnele üksikule lapsele erilise tähelepanu pööramist tema arendamisel, et ta võiks saavutada oma täieliku potentsiaali.
- **Koolid kui kogukond:** Kõikidelt kooli kogukonna liikmetelt – töötajad, vanemad, lapsed ja noored – oodatakse kaasavat suhtumist vaimupuudega inimestesse.

Eesmärgid valitsustele

Valitsustel on kohustus pakkuda haridust kõigile lastele ja noortele inimestele. Sellest tulevalt on valitsustel eriline kohustus seoses puudega laste ja noortega.

- **Õigus haridusele:** kõikidel lastel, ka puuetega lastel, on õigus haridusele. Riik peab hea seisma selle õiguse rakendumise eest läbi seaduste, rahastamise, ligipääsetavate hoonete loomise ja kõikide teiste vajalike toetuste võimaldamisega.
- **Koolide kohustused:** igal koolil peaks olema seadustest tulenev kohustus anda haridust kõigile lastele ja noortele, kaasa arvatud puuetega lastele ja noortele.
- **Võrgustiku töö, tehnilised abivahendid ja eripedagoogiline toetus:** individuaalne õppekava, eri meetodid ja vahendid on vajalikud puuetega lastele kvaliteetseks õpetamiseks. Riikidel on kohustus võimaldada vajalike abivahendite ja toetuste olemasolu, kättesaadavus ning vajalike teadmiste ja vahendite omandamine õpetajatele ning koolidele. Vajalikud vahendid ja toetused võimaldavad erivajadusega lapsel tava-koolis õppida.
- **Rahastamine:** erivajadustega lastele ja noortele kvaliteetse kaasava hariduse võimaldamine tavakoolis võib olla kallim kui teistele laste õpetamiseks vajalike kulude katmine. Peab olema väljatöötatud süsteem vajalike toetuste saamiseks ja piisavaks lisakulude katmiseks. Toetuste andmisel ja lisakulude katmisel peab arvestama kõiki tava-koolis õppimise toetamiseks vajalikke aspekte nagu füüsiline ligipääsetavus, abivahendite olemasolu, abiõpetaja ja õppevahendite kulude katmine, jne.
- **Laste ja noorte toetamine:** Riigil on kohustus anda teavitada vaimupuudega inimesi ning nende peresid nende õigustest hariduse omandamiseks ning julgustada ja toetada vaimupuudega inimesi kaasava hariduse omandamisel.
- **Lapsevanemate toetamine:** Hariduse omandamine on edukas ainult koostöös lapsevanemate ja perekonnaga. Perekonda peab suhtuma kui võrdsesse partnerisse, kes toetab vaimupuudega last õppimise protsessis. Selleks peab lapsevanematel olema õigus olla kaitstud ning võimalused oma õigusi kaitsta toetudes seadustele ja võimalus vajadusel pöörduda kaebustega erapooletu riikliku kaitseorganisatsiooni poole.
- **Elukestev õpe:** Riik peab looma vajalikud võimalused, et vaimupuudega inimesed saaksid kasutada oma õigust elukestvale õppele. Õppimise toetamine peab algama varajastest lapsepõlvest ning kestma kogu elu.